

Vår & Sommar 2026

Naturskyddsföreningen Lerum

Häng med på nya gruppaktiviteter!
Här är alla med tid och plats

Bild: Bred trollslända på ormhassel. Foto: Håkan Jernehov

Kontaktpersoner

Lerumskretsen	Bo Nilsson	0705-31 46 35
Sjöar & Vattendrag	Stefan Larsson	0727-00 59 64
Fåglar	Hasse Österman	0702-91 81 71
Landskap	Bertil Svensson	0705-43 23 16
Handla miljövänligt	Catharina Pettersson	0705-97 26 37
Botanik	Lena Jernehov	0705-60 77 90
Insekter	Håkan Jernehov	0706-77 14 90
Skog, fladdermöss & amfibier	Tommy Aronsson	0705-80 88 18
Stensjön	Hans Arne Olausson	0732-16 29 17
Hemsidan	Lars Hultén	0702-54 20 60
Natursnokarna	Erika Tyrberg	0730-30 12 03
Kommunikatör	Anette Hejnesson Hultén	0709-57 70 74
Programredaktör	Håkan Jernehov	0706-77 14 90
Facebookadministratör	Ingrid Grange	0761-19 22 86

Styrelseledamöter

Catharina Pettersson (ordf)	0705-97 26 37
Stefan Larsson (v.ordf)	0727-00 59 64
Bo Nilsson (sekr)	0705-31 46 35
Lars Hultén (kassör)	0702-54 20 60
Lars-Erik Karlsson	0722-28 53 21
Anette Hejnesson Hultén	0709-57 70 74
Håkan Jernehov	0706-77 14 90
Ingrid Grange	0761-19 22 86
Lena Jernehov	0705-60 77 90
Mikael Sundström	0705-70 71 77
Tommy Aronsson	0705-80 88 18
Erika Tyrberg	0730-30 12 03

Valberedning

Moa Björnerås	0722-04 08 28
Per Håkansson	0705-89 59 52

Revisorer

Anders Pihlgård	0706-03 87 80
Lennart Elvelin	0706-00 07 52
Eva Hedvall (suppleant)	0706-92 26 97

Email:

lerum@naturskyddsforeningen.se

Vårt bankgironummer:

252-1102

Swish:

123-201 37 87

Foto: Håkan Jernehov

Snabböversikt av aktiviteter

Ändringar i programmet kan ske. Se aktuell information på vår hemsida & facebook.

NATURSPANING, SMÅKRYP OCH VÄXTER

 Håll utkik på Facebook och hemsidan för där kommer vi att lägga ut turer med tid och plats med kort framförhållning.

FEBRUARI

- Tor 5 feb. Öppet hus med Fågelgruppen
- Sön 15 feb. Natursnokarna - Naturen med alla sinnen - känn, lukta, lyssna
- Sön 22 feb. Att känna igen träd och buskar på vintern

MARS

- Tor 5 mars. Öppet Hus Fågelgruppen
- Sön 8 mars Öppet fågeltorn -Hjällsnäsviken.
- Tis 10 mars. Förläng livet på dina kläder
- **Mån 16 mars. Årsmöte i Stenkulan**
- Sön 22 mars. Öppet fågeltorn -Hjällsnäsviken
- Lör 28 mars. Landskapsvård vid Stensjön
- Lör 28 mars. Earth Hour 2026
- Sön 29 mars. Natursnokarna -Skogsfokus -utforska, leka, fika!

APRIL

- Lör 11 april. Landskapsvård vid Stensjön
- Sön 12 april. Säveåpromenad med Hasse
- Sön 19 april. Öppet fågeltorn -Hjällsnäsviken
- Sön 26 april. Vårfågelvandring i Sjövik

MAJ

- Sön 3 maj. Öppet fågeltorn -Hjällsnäsviken
- Sön 10 maj. Fågelskådningens dag
- Sön 10 maj. Natursnokarna - Håva i Säveån
- Lör 23 maj. Fira Biologiska mångfaldens dag med oss!
- Sön 24 maj. Flodpärlmussel-, fågel- och fiskvandring utmed Gaddån
- Sön 31 maj. Cykeltur med nattsångare

JUNI

- Fre 5 juni. Naturnatta med nattskrärror
- Sön 7 juni. Blomsteräng hos Emil
- Lör 13 juni. Heldagsutflykt till Kuröds skalbankar

AUGUSTI

- Lör 1 aug. Trollsländor vid Viskan

SEPTEMBER.

- Sön 20 sept. Sträckfågelräkning

Mån 16 mars. Årsmöte i Stenkulan

Efter årsmötesförhandlingarna väntar ett inspirerande inslag.

Naturfotografen Lenny Johansson (N) tar oss med på en resa genom "Vilda Norden" – där vi får se fantastiska bilder av landskap, fåglar och vilda däggdjur. Under kvällen får vi inte bara se hans fina bilder, utan också höra spännande berättelser om hur de kom till. Kaffe och smörgås serveras.

Årsmötet börjar kl. 19.00 i "Stenkulan", Stenkullens skola. Foto: Lenny Johansson (N)

Ordföranden har ordet:

Nu är ett intensivt verksamhetsår till ända. I det här programbladet har vi gjort en kort sammanfattning av verksamhetsberättelsen. Den fullständiga verksamhetsberättelsen finns på hemsidan.

Vid Riksstämman i somras antog Naturskyddsföreningen nya normalstadgar för kretsar och länsförbund för att dessa bättre skall överensstämma med riksföreningens nya stadgar som

trädde i kraft 2024. Alla kretsar förväntas revidera sina stadgar enligt den nya normalstadgan vid årsmötet 2026. Styrelsen i LNF anser att normalstadgarna behöver anpassas vad gäller ett par datum: dels för inlämnande av motioner till stämman, dels när räkenskaperna ska överlämnas till revisorerna. Inför kretsstämman kommer en proposition om att LNF skall anta Naturskyddsföreningens nya normalstadgar med dessa ändringar att presenteras på hemsidan tillsammans med övriga årsmöteshandlingar.

Under 2025 uppmärksammades textilier ovanligt mycket i media. Det började med den ogenomtänkta avfallsinsamlingen av textilier som infördes i Sverige i början av året. Den ledde till att frivilligorganisationer, som sedan länge tagit emot kläder för att sälja som second hand, också fick in många smutsiga och utslitna textilier utan andrahandsvärde. En ändring kom till stånd: Textilavfall fick åter slängas som restavfall i väntan på en bättre hantering. Under hösten beslutade EU äntligen att införa producentansvar för textilier och skor, på liknande sätt som för pappers- och plastavfall. Naturskyddsföreningen har under de senaste tio åren drivit kampanjer för att minska miljöbelastningen av vår textilanvändning. Producentansvaret innebär att producenterna ska täcka kostnaderna för insamling för återanvändning, förberedelse för återanvändning och materialåtervinning. Att återvinna textiltillfibrer är en utmaning, många textilier består av blandmaterial, exempelvis bomull blandat med polyester. Det ska bli intressant att följa hur detta förverkligas.

Som vanligt bjuder vi in till ett antal intressanta programpunkter under vår och sommar. En aktivitet jag gärna vill nämna är arbetet med att få igång fårskötseln vid Stensjön som blivit uppskjuten. Arbetsdagarna i vår ska inriktas på att komma igång med betet i den norra fållan. Så många som möjligt behöver hjälpas åt att röja buskar och gräs på en sträcka av 600 meter, så att elen till det befintliga staketet kan kopplas på.

Välkommen att vara med på våra aktiviteter!

Catharina Pettersson

LNFs Verksamhetsberättelse 2025

– en sammanfattning

En komplett verksamhetsberättelse finns på hemsidan,
<https://lerum.naturskyddsforeningen.se/>

Kattjärn Foto: Håkan Jernehov

Det har varit ett innehållsrikt för Lerums Naturskyddsförening. Många aktiviteter har genomförts, många av dem är återkommande varje år men några är nya. Styrelsen återvaldes den 10 mars, ledamöter och andra kontaktpersoner hittar du på sidan 2. Antalet medlemmar är i stort sett oförändrat och var vid årsskiftet 1587. LNF är remissinstans till kommunen i planärenden. Ett stort arbete lades under sommaren ner på att skriva ett yttrande om tillägget till översiktsplanen som handlade om att Lerums kommun vill avsätta stora områden som industrimark.

Här följer ett urval av händelser.

Lördagen den 24 maj uppmärksammade LNF den internationella dagen för biologisk mångfald på Bagges torg i Lerum. Besökarna fick tips om hur man kan omvandla sin trädgård till en oas för biologisk mångfald. Giftrika plantor delades ut till besökarna. Det var en trevlig dag fylld av många nya möten och intressanta diskussioner. Arrangemanget genomfördes i samarbete med Flodas

trädgårdsvänner. Tillsammans med dem och i samarbete med Flodas bibliotek arrangerade vi en plant- och fröbytdag under Vårmarknaden. Fågeltornet i Hjällsnäsviken invigdes i juni i ett samarbete med Gråbo Centrumförening. Efter invigningen har fågeltornet varit ett populärt utflyktsmål för fågelskådare och allmänhet. Under hösten anordnades "öppet torn" varannan söndag, från slutet av augusti till och med början på november. Två mulmholkar har tillverkats i samarbete med Daglig verksamhet. Holkarna är uppsatta längs Gotaleden: en mellan Garveriet och Tullängen och en vid Nääs fabriks södra parkering.

Det är brist på tillräckliga goda vattenresurser i Göteborgsregionen och Mjörn diskuteras som framtida vattentäkt för regionen. Ett första dialogmöte har hållits där vi framhöll att Säveåns värdefulla fiskbestånd och åns ekologi inte får försämrats på grund av låga vattenflöden. I Alebäcken är läget akut för öringbeståndet. LNF engagerar sig tillsammans med Aspen-Säveåns fiskevårdsområdesförening för att få en acceptabel lösning på vattenföringen i bäcken, ett problem som startade 2018 då det gamla dämmet togs bort.

Flera vandringar med fåglar eller botanik som tema har som vanligt genomförts, dessutom en fladdermusspaning. En trollslände-exkursion genomfördes i samarbete med Trollsländeföreningen. Nytt för året var en vandring i Verleskogen, ett naturreservat i Risveden, och två vattendragsvandringar i samarrangemang med Alingsås Naturskyddsförening.

Styrelsen för Lerums Naturskyddsförening

På väg ner mot Kullsjön. Foto: Håkan Jernehov

Sillgrisslan i Gråbo centrum

Efter vår vattengympa på Parasollen i Gråbo skyndade min syster och jag till fredagsfikat i Equmeniakyrkan då de strax skulle stänga. På vägen utanför den gamla tandläkarcentralen såg vi en fågel på marken som flaxade till –är det en skata - är den skadad då den inte kunde flyga? Då såg vi att det var en grissla, eller en alka av något slag. Fram med en handduk ur badväskan och vi fick fångat in den. En dam kom fram och ropade över stängslet. "Det är en grissla. Jag har lämnat in hunden hos grannen, men vi vet inte vad vi ska göra. Jag kan hämta en kartong som vi kan lägga den i"

Vi sa att "Vi ringer min sambo "vilket vi gjorde.Kartongen kom, och vi lade fågeln i lådan under handduken.

Tommy kom och vi försökte att nå Fågelcentralen, men det var upptaget, eller så kom vi inte fram. Efter flera försök att nå fågelcentralen, och efter att vi fikar, så åkte vi ner till fågelcentralen på vinst och förlust.

När vi kom fram till centralen så tog en viltrehabiliterare emot oss och grisslan kunde skrivas in.

Grisslan togs upp ur kartongen och lades i en skål på en våg. Grisslan låg lugnt och tryggt i vågskålen under hela inskrivningen. Passade till och med på att putsa fjäderdräkten. Efter en inledande undersökning kunde vi konstatera att grisslan var frisk och utan yttre skador. Den var en årsunge som var medtagen och hade väldigt lite fett på kroppen varför den fick stanna kvar för rehabilitering.

Grisslan sattes nu i ett hägn med andra inlämnade grisslor. Efter att under en månad ha ätit upp sig och fått sina krafter tillbaka så släpptes den tillsammans med de andra grisslorna tillbaka i havet. Nu hoppas vi att grisslan får ett långt och fint liv.

Foto: Tommy Aronsson

Grisslan ligger lugnt på vågen under inskrivningen

Foto: Tommy Aronsson

Grisslan skrivs in och samtliga fynduppgifter registreras

Kuriosa:

Sillgrisslan är den fågel i Sverige som i genomsnitt blir äldst. Den kan bli över trettio år gammal och man har konstaterat häckande sillgrissla som är 38 år. Den i Sverige äldsta sillgrisslan blev 48 år och 11 månader gammal; detta var en fågel ringmärkt 1974 och påfunnen död 2023.

Fågelcentralen

Fågelcentralen är en av Sveriges största rehabiliteringsverksamhet för vilda fåglar. Det är en unik räddningsverksamhet med stora flygvoljärer för alla slags fågelarter. Varje år tar centralen emot över tusen vilda fåglar som har skadat sig eller blivit sjuka. Fågelcentralen är en ideell verksamhet och helt beroende av gåvor och bidrag från allmänheten.

Fågelcentralen har under åren förtjänstfullt drivits av Göteborgs Ornitologiska förening. Centralen har under många år hotats av nedläggning och 2018 tog organisationen Animals HOPE över driften.

Man kan stötta Fågelcentralen och dess verksamhet genom att skänka en gåva eller bli månadsgivare.

Mer om fågelcentralens verksamhet går att läsa på <http://fågelcentralen.se>

Maria Bjerhem

Foto: Tommy Aronsson

Fågeltornet vid Hjällsnäsviken 2025

Foto: Tommy Aronsson

Jag minns mycket väl första gången jag skådade fåglar vid Hjällsnäsviken då jag och en jämnårig kompis tillsammans med två mera erfarna fågelskådare begav oss dit. Vi såg bland annat en blå kärrhök och dvärgbeckasiner vilket för mig var nya arter och jag kommer fortfarande ihåg dessa observationer trots att det nu är nästan 50 år sedan. Sedan dess har jag besökt lokalen ett otaligt antal gånger och under alla dessa år fantiserade flera av oss fågelskådare om att någon gång få ett fågeltorn vid viken. Detta gick i uppfyllelse lördagen den 14 juni 2025 när fågeltornet invigdes efter mycket förberedelser med tillstånd och arbete med att bygga tornet.

Invigningsdagen kunde inte varit bättre, med sommarvärme och solsken lockades ett stort antal besökare att närvara vid denna milstolpe för oss fågelskådare i Lerums kommun.

Hur blev det med fåglarna, blev det så lyckat som vi hade hoppats? En stor fördel med fågeltornet är att antal observationstimmar ökat vid viken vilket medför att vi fått ännu bättre bild över de fåglar som rör sig i området. Lite ovanligare arter som häckar eller regelbundet vistas kring viken under sommaren är vattenrall, backsvala, smålom, storlom, mindre hackspett, spillkråka och kärrsångare. Även en del rovfåglar ses regelbundet såsom brun kärrhök, röd glada, ormråk, bivåk, duvhök, sparvhök, pilgrimsfalk, tornfalk och lärkfalk. I sjön utanför tornet rastar och födosöker sjöfåglar framför allt änder och lite senare på hösten ses även sjöorre och svärta.

Det var ovanligt lite vatten i Mjörn denna sommar vilket gjorde att en hel del rastande vadare kunde ses på sandbankarna endast några hundra meter från tornet. Många fina bilder på dessa fåglar togs och flera finns sparade på Artportalen. Redan i slutet

Rastande svartsnäppa

Foto: Tommy Aronsson

av juni började vadarna flyga söderut och en art som sågs regelbundet från 27/6–1/9 var kärrsnäppa med som mest 18 rastande exemplar. Det som är spännande under sommaren är att se de arktiska vadarna som till exempel kustpipare, myrspov och kustsnäppa som man med lite tur kan se passera i större flockar. Lite ovanligare vadare som sågs var sandlöpare, spovsnäppa, småsnäppa och mosnäppa. En negativ notering från denna sommar var avsaknaden av stora antal skrattmåsar som brukar ses framför allt under juli månad. Detta kan ha berott på vädret som var högtrycksbetonat under den perioden. Normala år är dagar med ett par tusen skrattmåsar på väg söderut ingen ovanlig syn vid Hjällsnäsviken.

Ändå är det hösten som ger de större antalen fåglar då de passerar på sin väg söderut. Fågelgruppen arrangerade därför några tillfällen under hösten som vi kallade "Öppet torn" då alla som ville var välkomna att titta på fåglar vid viken. Detta blev en lyckad aktivitet! Högsta antalet fåglar sågs den 10/9 då bland annat 10 650 bo- och bergfinkar passerade viken.

Utöver dessa räknades dagssiffror med över 1 000 individer även för björktrast, rödvingetrast, ringduva och kajor. Ett rekord för kommunen fick vi den 23/9 då hela 3 745 tranor flög söderut.

Rastande sjöorre

Foto: Tommy Aronsson

kärresångare

Foto: Tommy Aronsson

Lite ovanliga arter för Lerums kommun sågs och bland annat kan nämnas att hela 15 ägretthägrar rapporterats från fågeltornet och flera av dessa dessutom rastade i viken på nära håll. En annan art var skäggmes som vid flera tillfällen hördes och sågs i vassen i viken. Tillfällig gäst var en alkekung som flög söderut den 28/10, blott andra observationen vid Hjällsnäsviken. En berglärka rastade en kort stund vid Hjällsnäs den 19/10. Kungsörn flög söderut den 23/11 och sist men inte minst uppehöll sig en blåhake vid småbåtshamnen där den under två dagar i början av september visade upp sig fint för flera nöjda skådare.

Så, visst blev det ett lyckat premiärår för det nya fågeltornet! Helt klart att tornet har lockat såväl många inbitna fågelskådare som allmänheten och antalet fågelobservationer från Hjällsnäsviken ökade rejält jämfört med tidigare år.

Per Håkansson

Samtliga bilder tagna i Hjällsnäsviken 2025 av Tommy Aronsson

Vår & sommarprogram 2026

Botanikgruppen

Fågelgruppen

Natursnokarna

Fladdermöss

Landskapsvård

Vandring

Insekter

Ändringar i programmet kan ske. Se aktuell information på vår hemsida och Facebook.

Naturspaning, småkryp och växter

Håll utkik på Facebook och på vår hemsida –där lägger vi med kort framförhållning ut turer med tid och plats. Vi besöker olika platser runtom i kommunen. Frågor: Lena Jernehov, tel. 0705-60 77 90.

FEBRUARI

Sön 15 feb. Natursnokarna - Naturen med alla sinnen - känna, lukta, lyssna
Snokterminen börjar med våra sinnen! Vi kan uppleva naturen på så många olika sätt. Har du någon gång luktat på en kotte eller en gammal stubbe? Känt på en harplutt eller mjuk vitmossa? Gått barfota på en barrig stig? Nu testar vi allt tillsammans! Vi avslutar med en mysig fikastund vid brasan. Tid: kl. 11.00-13.00.
Plats: Lilla Lövsjö. Samling: vid scoutgården i Gråbo.
Frågor: Erika Tyrberg, tel. 0730-30 12 03 eller mail: erika.tyrberg@gmail.com.

Sön 22 feb. Att känna igen träd och buskar på vintern

Vi tittar på hur olika träd och buskar ser ut på vintern. Vi gör upp en brasa så ta med korv att grilla. Håller isen går vi västerut till ett fint vindskydd annars håller vi till vid badplatsen, så det blir inga långa vandringar. Samling: Vällsjöbadet, kl. 12.00.
Frågor: Ingrid Grange tel. 0761-19 22 86 eller mail: Ingrid.kristina.grange@gmail.com

MARS

Tor 5 mars. Öppet hus med Fågelgruppen

Vi planerar ett nytt, inspirerande program för hösten. Samtidigt blickar vi ut mot naturen och berättar om vilka vårfåglar som redan har anlänt –vad har du själv hört eller sett? Ta gärna med dina egna iakttagelser, så hjälps vi åt att ringa in vårens första fågelsång.

Den här kvällen får vi dessutom besök av arkitekten Mattias Lind, son till vår tidigare medlem och konstnär Folke Lind. Mattias kommer att berätta om det spännande mötet mellan arkitektur och natur: hur vi kan bygga med respekt, varsamhet och eftertanke när vi gör det jungfruligt orörda mer tillgängligt för människor. På hans meritlista finns flera naturrum i svenska nationalparker –platser där byggnaderna både berättar om naturen och smälter in i den. Det blir en inspirerande kväll för alla som gillar natur, form, estetik och goda samtal. Medtag gärna eget fika, så ses vi i Aspenäskyrkan kl. 19.00-21.00. Frågor: Ollas Ann-Mari, tel. 0723-34 43 09.

Sön 8 mars. Öppet Fågeltorn

Tillsammans med erfarna sträckfågelräknare följer vi flyttfåglarnas återkomst från vinterkvarteren. Hjällsnäsviken, med sitt alkärr och vidsträckta vassområde, är också en fin lokal för rastande fåglar. Vi är på plats i tornet mellan kl. 07.00–11.00, eller längre om väder och fågelsträck inspirerar oss att stanna. Kläder efter väder –och glöm inte kikare och en god fika. Frågor: Tommy Aronsson, tel. 0705-80 88 18.

Tis 10 mars. Förläng livet på dina kläder

Har du något du vill laga –ett favoritplagg, en väska eller annat textilt som behöver lite kärlek? Ta med det till vår kreativa syverkstad i Dergårdsfoajén vid gymnasiet. Tillsammans med Lerums Skaparverkstad hjälper vi dig att ge dina saker nytt liv. Vi har med symaskin och sybehör, du tar med det som behöver lagas. Tid: 16.30–8.30. Frågor: Catharina Pettersson, tel. 0705-97 26 37.

Mån 16 mars. Årsmöte i Stenkulan

Årsmötet börjar kl. 19.00 i "Stenkulan", Stenkullens skola. Efter årsmötesförhandlingarna väntar ett inspirerande inslag. Naturfotografen Lenny Johansson (N) tar oss med på en resa genom "Vilda Norden" – där vi får se fantastiska bilder av landskap, fåglar och vilda däggdjur. Under kvällen får vi inte bara se hans fina bilder, utan också höra spännande berättelser om hur de kom till. Kaffe och smörgås serveras. Frågor: Catharina Pettersson, tel. 0705-97 26 37.

Sön 22 mars. Öppet Fågeltorn

Tillsammans med erfarna sträckfågelräknare följer vi flyttfåglarnas återkomst från vinterkvarteren. Hjällsnäsviken, med sitt alkärr och vidsträckta vassområde, är också en fin lokal för rastande fåglar. Vi är på plats i tornet mellan kl. 06.00–10.00, eller längre om väder och fågelsträck inspirerar oss att stanna. Kläder efter väder –och glöm inte kikare och en god fika. Frågor: Tommy Aronsson, tel. 0705-80 88 18.

Lör 28 mars. Landskapsvård vid Stensjön

Markerna runt Stensjön är en riktig naturpärla –men för att behålla den öppna, vackra miljön behöver området skötas om. Fokus för vårens röjningsarbete är att göra den norra fållan klar för bete. Tillsammans med Hans-Arne Olausson får vi lära oss hur man gör detta på bästa sätt, så att både naturen och den biologiska mångfalden gynnas. Ta gärna med busksax och yxa om du har, annars går det utmärkt att komma som du är och hjälpa till med det som behövs. Självklart tar vi en fikapaus under arbetet –ta med eget fika. Hans-Arne möter oss vid parkeringen före Floda station kl. 10.00. Frågor: Hans-Arne Olausson, tel. 0732-16 29 17.

Lör 28 mars. Earth Hour 2026

Delta i den globala klimatmanifestationen genom att släcka ljuset kl. 20.30–21.30 lördagen den 28 mars. Tillsammans kan vi sätta fokus på vår tids största utmaningar –klimatförändringarna och den snabbt minskande biologiska mångfalden. Var med och visa att du bryr dig om vår planets framtid.

Sön 29 mars. Natursnokarna - Skogsfokus - utforska, leka, fika!

Vi ger oss ut i skogen tillsammans med några mysiga och kunniga skogsguider som hjälper oss att upptäcka naturen. Vi utforskar både det stora och det lilla i skogen, leker tillsammans och avslutar med en härlig fika vid brasan. Tid: kl. 11.00-13.00.

Plats: Vällsjöbadet i Härskogen. Samling: Vid Vällsjöbadet.

Frågor: Erika Tyrberg, tel. 0730-30 12 03. Mail: erika.tyrberg@gmail.com.

APRIL

Lör 11 april. Landskapsvård vid Stensjön

Markerna runt Stensjön är en riktig naturpärla –men för att behålla den öppna, vackra miljön behöver området skötas om. Fokus för vårens röjningsarbete är att göra den norra fållan klar för bete. Tillsammans med Hans-Arne Olausson får vi lära oss hur man gör detta på bästa sätt, så att både naturen och den biologiska mångfalden gynnas. Ta gärna med busksax och yxa om du har, annars går det utmärkt att komma som du är och hjälpa till med det som behövs. Självklart tar vi en fikapaus under arbetet –ta med eget fika. Hans-Arne möter oss vid parkeringen före Floda station kl. 10.00. Frågor: Hans-Arne Olausson, tel. 0732-16 29 17.

Sön 12 april. Säveåpromenad med Hasse

Vi vandrar från Garveriet i Floda längs Säveån för att spana efter Strömstare, Forsärla och –förohoppningsvis –turens riktiga ”juvel” Vi samlas kl. 9.00 vid Garveriet och följer ån ner till Stenkullen, där du själv väljer om du vill ta tåget tillbaka eller promenera upp till Floda igen. Ta med fika och välj själv om det blir en kortare eller längre tur –du bestämmer när dagen är slut.

Frågor: Hasse Österman, tel. 0702-91 81 71.

Sön 19 april. Öppet Fågeltorn

Tillsammans med erfarna sträckfågelräknare följer vi flyttfåglarnas återkomst från vinterkvarteren. Hjällsnäsviken, med sitt alkärr och vidsträckta vassområde, är också en fin lokal för rastande fåglar. Vi är på plats i tornet mellan kl. 06.00–10.00, eller längre om väder och fågelsträck inspirerar oss att stanna. Kläder efter väder –och glöm inte kikare och en god fika. Frågor: Tommv Aronsson, tel. 0705-80 88 18.

Sön 26 april. Vårfågelvandring i Sjövik

Den årliga rundan bland vårfåglarna i Sjövik gör vi tillsammans med Lars-Åke Svensson, som hjälper oss att både hitta och känna igen vårens sångare, simmare och andra fjäderklädda favoriter. Ta med kikare och fika och njut av en förmiddag fylld av fågelsång och naturupplevelser. Samling vid Stenkullens station (stora parkeringen) kl. 08.00 eller vid cementfabriken i Sjövik kl. 08.20. Tid: Hela rundan tar cirka 3 timmar.

Frågor: Lars-Åke, tel. 0703-46 99 92 eller Hasse, tel. 0702-91 81 71.

MAJ

Sön 3 maj. Öppet Fågeltorn

Tillsammans med erfarna sträckfågelräknare följer vi flyttfåglarnas återkomst från vinterkvarteren. Hjällsnäsviken, med sitt alkärr och vidsträckta vassområde, är också en fin lokal för rastande fåglar. Vi är på plats i tornet mellan kl. 06.00–10.00, eller längre om väder och fågelsträck inspirerar oss att stanna. Kläder efter väder –och glöm inte kikare och en god fika. Frågor: Tommy Aronsson, tel. 0705-80 88 18.

Sön 10 maj. Fågelskådningens dag

Stålebo våtmark är en av våra finaste fågellokaler –här myllrar det av liv i dammarna under försommaren. Några av oss i fågelgruppen finns på plats för att guida, hjälpa till med artbestämning och visa dig några av områdets bästa spaningsplatser från kl. 08.00 och ett par timmar framåt. Så hittar du hit: Skylten "Stålebo våtmark" står vid Brunnsläckans busshållplats på lokalvägen mellan Floda och Tollerred. Från parkeringen följer du stenmuren upp till "utsikten" Stanna gärna till längs muren och titta i damm nr 5 på höger sida –där brukar det ofta finnas smådopping med mera. Kom och njut av fågellivet vid "våra"dammar. Ta med kikare och fika. Frågor: Hasse, tel. 0702-91 81 71 eller Barbro, tel. 076-026 77 27.

Sön 10 maj. Natursnokarna - Håva i Sävån

Vi ses för vår årliga spaning på livet under ytan! Kanske träffar vi på både grodyngel, småkryp och andra hemliga vatteninvånare. Ingen brasa den här gången –men vi tar såklart en härlig fikapaus mitt i äventyret! Tid: kl. 11.00-13.00. Plats: Sävån. Samling: Parkering vid Stenkullens station. Frågor: Erika Tyrberg, tel. 0730-30 12 03. Mail: erika.tyrberg@gmail.com.

Lör 23 maj. Fira Biologiska mångfaldens dag med oss!

Vi firar Biologiska mångfaldens dag –FN:s egen dag för att uppmärksamma naturens rikedom och allt fantastiskt liv som omger oss. Biologisk mångfald är en förutsättning för allt liv på jorden –och något vi både behöver värna och glädjas åt. Välkomna att vara med! Vi bjuder på eko-fika, plantbyten, quiz och annat trevligt. Tid och plats meddelas i god på hemsidan och Facebook. Frågor: Anette Heijnesson Hultén, tel. 0709-57 70 74.

Sön 24 maj. Flodpärlmussel-, fågel- och fiskvandring utmed Gaddån

Välkommen på en naturvandring utmed Gaddån, där vi fokuserar på flodpärlmussla, fåglar och fisk. Vi samlas kl. 10.00 på parkeringen vid Tollereds våtmarksdammar och följer sedan dammarna upp till Lergraven, för att därefter vandra vidare längs Gaddån till Sävåns (nedströms Mjörn) enda kända bestånd av flodpärlmussla. Under den cirka 5 km långa turen får du uppleva ett rikt fågelliv, spännande vattenmiljöer och lära dig mer om livet i och kring ån. Klädsel efter väder rekommenderas, och grova kängor eller stövlar är att föredra. Ta med egen fika för en paus i det gröna. Frågor: Stefan Larsson, tel. 0727-00 59 64.

Sön 31 maj. Cykeltur med nattsångare

Vi följer med Hasse på en cykeltur längs den gamla banvallen mellan Stannum och Olofstorp, där försommarkvällen brukar bjuda på både fågelsång och vackra vyer. Kanske har vi turen att höra Rosenfinken –det vore en riktig dröm! Kärrsångaren brukar nästan alltid vara på plats och tillsammans med många andra arter bjuder den ofta på en fantastisk konsert. Ta med cykel, fika, myggolja och kläder efter väder –det kan bli kyligt framåt kvällen, så vantar är ingen dum idé. Samling vid Stannums Trä kl. 20.00. Vi är ute och cyklar i ett par timmar. Frågor: Hasse Österman, tel. 0702-91 81 71.

JUNI

Fre 5 juni. Naturnatta med nattskärror

Följ med ut i mörkret när vi spanar efter Nattskärran –med lite tur får vi både höra dess märkliga spel och kanske också få en skymt av den. Vi gör som förra året: samling vid Torpskolans parkering kl. 22.00, där vi bestämmer kvällens mål utifrån väder och förutsättningar. Där Nattskärran trivs, trivs också myggen, så var beredd på sällskap i luften. Turen tar cirka tre timmar. Bra att ha med: fika, ficklampa, stövlar och myggstift. Frågor: Bosse Nilsson, tel. 0705-31 46 35.

Sön 7 juni. Blomsteräng hos Emil

Följ med på en försommarutflykt där vi tittar närmare på en liten blomsteräng med många fina arter hemma hos vår medlem Emil Nilsson. Vi går runt i ängen, pratar om växterna och tittar på vad som trivs där. Vi samlas på Stenkullens pendelparkering kl. 11.00 för samäkning. Ta gärna med egen fika.

Frågor: Lena Jernehov, tel. 0705-60 77 90 (sms:a gärna).

Lör 13 juni. Heldagsutflykt till Kuröds skalbankar

Den 13 juni gör vi en utflykt till Kuröd i Uddevalla för att uppleva den rika blomsterprakten på de välkända skalbankarna. I det kalkrika skalgruset kan vi bland annat hitta arter som grådådra och trollsmultron –och med lite tur får vi också se den färgstarka bredbrämade bastardsvärmaren. På plats finns även ett skalbanksmuseum för den som vill fördjupa sig ytterligare i området och dess historia. Vi är utomhus i flera timmar, så tänk på att klä dig efter väder, ta med matsäck och ordentligt med dryck, särskilt om det är varmt. Vi rör oss på stigar i något kuperad terräng. Innan vi vänder hemåt planerar vi att stanna och äta på ett matställe i närheten (detaljer bestäms senare). Samling för samäkning: Parkeringen vid Stenkullen station kl. 08.00. Frågor: Lena Jernehov, tel. 0705-60 77 90.

AUGUSTI

Lör 1 aug. Trollsländor vid Viskan

Vi inleder dagen med en fjärils- och blomsterpromenad vid Mölarps kvarn i Fristad, där vi utforskar den rika sommarfloran och ser vilka fjärilsarter som visar sig. Därefter fortsätter vi till Gingri Korvsjö, där dagens huvudmål väntar: att försöka få syn på den sällsynta gröna mosaiksländan vid Viskans strand. Nödvändigt: stövlar, kikare och matsäck. Samling: Stenkullens pendelparkering kl. 09.00.

Vi räknar med att vara tillbaka vid 16-tiden. Frågor: Håkan Jernehov 0706-77 14 90.

SEPTEMBER.

Sön 20 sept. Sträckfågelräkning

Per och/eller Jon väntar som vanligt på oss vid Gråbo modellflygplats, Backlanda, strax intill Hjällsnäsviken. Här har vi en fin utkikspunkt när fåglarna sträcker förbi, och Per och Jon hjälper oss att hålla reda på vilka arter som passerar. De finns på plats från kl. 07.00 och några timmar framåt. Ta med varma kläder och en rejäl, värmande fika –morgonen kan vara kylig även när dagen lovar sol. I år har vi dessutom dubbelbevakning av området: några skådare kommer samtidigt att stå i det nya fågeltornet nere vid båthamnen i Gråbo.

Frågor: Per, tel. 0705-89 59 52 eller Jon, tel. 0737-25 98 58.

Svenska turistföreningen (STF) arrangerar vandringar för er som gillar att gå lite längre. Se information på deras hemsida STF Lerum-Partille Lokalavdelning - Svenska Turistföreningen (svenskaturistforeningen.se)

Vi samarbetar med:
**Studie
främjandet**

Vet du hur många trollsländor som är fridlysta?

Följ med på exkursion i augusti så får du veta.

En sällsynt trollslända som har specialiserat sig på att lägga ägg i växten vattenaloe. Där lever larven i flera år tills det är dags för sista skalömsningen för att bli en flygande trollslända. Den ska vi titta på.
Grön Mosaikslända. *Aeshna viridis*

Foto: Håkan Jernehov

Förläng livet på dina kläder

Ta vara på dina kläder så att du vill använda dem länge.

Behöver du hjälp eller inspiration att förlänga livet på dina kläder och andra textilier?

Sedan 2023 har LNF anordnat en syverkstad tillsammans med Lerums skaparverkstad i Dergårdens foajé. I oktober och mars har vi hjälpts åt att laga kläder, en del har lånat symaskinen och lagat själva. Andra har kommit med idéer om hur plagg kan förändras och kanske moderniseras. Till syverkstaden tar vi arrangörer med en del sybehör, så det brukar gå bra att laga det mesta.

Har du sett Naturskyddsföreningens kampanj "max 5" Den går ut på att var och en köper max fem nya plagg per år. Klädindustrin gör ett enormt avtryck på miljö och klimat. För att konsumtionen ska hålla sig inom planetens gränser bör plaggen användas många gånger (upp till 270 gånger och i 15 år). Det innebär att du ska köpa kläder av god kvalitet som det lönar sig att laga ifall de går sönder.

Nästa tillfälle för vår syverkstad är den 10 mars 16.30-18.30. Välkommen att laga dina kläder då!

Catharina Pettersson

Pressa växter?

-är det roligt?

Foto: Håkan Jernehov

På sensommaren läste jag en text av Torbjörn Tyler, museiintendent på Lunds universitet, om vad som finns i vårt lands herbarier. Ett herbarium är ett ställe där man förvarar torkade växter för studier av bland annat botanik. Det är inte så många som samlar in växter idag och då fokuserar man ofta på ovanliga arter. Det ger en något oriktig bild av hur vår flora ser ut. Idag finns det dessutom nya tekniker att utvinna DNA och andra molekylära data från torkat material. Så det är intressant för herbarier att få in mer pressade växter för vidare forskning.

Torbjörn uppmuntrar till att vi ger oss ut och plockar där man befinner sig, på sommarstället, på tältplatsen eller promenaden. Man måste inte kunna arta allting,

det gör de på det herbariet man lämnar sina växter. Det är däremot viktigt med korrekta plats- och datumangivelser. På Lunds universitet finns utförliga manualer på hur man ska gå tillväga utifrån hur erfaren man är:

<https://www.biologi.lu.se/biologiska-museet/botaniska-samlingar/presa-vaxter>

Jag tyckte att det lät intressant att kunna bidra till forskningen och jag hade dessutom en gammal växtpress hemma som jag fått av en vän. Jag behövde tidningspapper för att lägga blommorna i men då vi har inte ha någon papperstidning längre ställde jag en fråga på Facebook om det var någon som hade tidningar att skänka och jag fick ihop så det räcker ett bra tag framöver.

Jag har nu börjat samla in vilda växter som växer runt om där jag bor. Det kan du göra också, det är roligt att kolla in vad som finns inpå knuten, det kanske är fler arter än du tror.

Jag har också involverat barn och vuxna på förskolan där jag jobbar. Vi har börjat inventera vad som växer på vår gård och barnen är med och plockar och pressar växterna. Vi började lite sent på säsongen men vi kommer att fortsätta till våren. De blommorna vi pressade lämnade vi in på Göteborgs herbarium.

Lena Jernehov

Foto: Håkan Jernehov

Trädet bok

En gammal bok vid Öjaredsviken Foto: Håkan Jernehov

Trädet bok, *Fagus sylvatica*, växer naturligt i södra Sverige upp till Västergötland och Småland. Boken är det näst vanligaste ädla lövträdet efter eken. Boken är en sambyggare med hon- och hanblommor på samma träd som i undantagsfall kan bli 400 år gammalt. För att det ska kunna utvecklas större bokbestånd krävs en

näringsrik mark med mycket nederbörd och inte för kalla vintrar. Den trivs också på kalkrik mark och gärna i sluttningar. Det djupa rotsystemet gör boken stormfast.

I Lerums kommun har vi inga bokskogar utan bara utspridda träd, vilda och planterade, men grannkommunen Partille har åtminstone en och det är Bokedalens i Jonsered, väl värt ett besök.

Bakom Nääs slott i Lerums kommun står en mycket grov gammal bok nästan sju och en halv meter i omkrets. Det är faktiskt Sveriges grövsta bok. Den är mycket gammal och får tyvärr inte så bra men lever fortfarande. Man vet inte hur gammal den är då det inte går att mäta.

Boken invandrade till Sverige söderifrån för omkring 5000 år sedan.

Ordet bokstav kommer av att man skrev runor på stavar gjorda av bok då träslaget var lämpligt till runristning.

Bokollonen har ju varit mycket viktiga för oss människor inte minst för

Boken på Nääs Slott. Foto Håkan Jernehov

svinuppfödningen. Det har faktiskt varit förbjudet att ta ollon från annans mark i större mängder än i sin hatt upp till hattbandet eller i sin vante upp till tummen. Om man avverkar en bokskog måste den ersättas med samma träslag eller åtminstone med ädla lövträd.

Bokvirke används till möbler och snickerier. Boken används också till träredskap i köket eftersom den är smaklös och inte suger åt sig något fett. Glasspinnar av trä är alltid gjorda av bok av samma anledning.

Boken har ett högt bränslevärde. Jag har läst ett gammalt recept på hur man bakar spettekaka och då måste man använda ved av bok. Boken är också värdefull både som sågtimmer och massaved.

Med den globala uppvärmningen kommer boken sannolikt att sprida sig norrut och jag tycker redan att jag har märkt det. Ser oftare små bokplantor i skogen nu än vad jag gjort tidigare.

I övriga Europa har nog boken en god framtid då granen drabbas hårt av granbarkborre och granskogarna kommer att minska rejält. Detta kommer då att ge plats åt bland annat bok men också andra icke inhemska träslag.

I Tyskland är man bättre än i många andra nationer på att sköta skog och det kommer att gynna boken och den biologiska mångfalden.

En annan spännande sak med bok är att den, som tidigare nämnts, ger ifrån sig en väldigt massa bokollon som i sin tur ger makalösa mängder föda åt bland annat smågnagare vilket gör att smågnagarna gynnas och ökar i antal. Det har resulterat i att till exempel lappugglan upptäckt att bokskogarna är fantastiska områden att tillbringa vintern i. Eventuellt kan detta leda till att lappugglan kan komma att häcka söderut. Även bergfink älskar bokskogar.

Det är inte många träslag som naturligt kan bilda monokulturer. Det kan bara bok och al.

Mikael Sundström

Källor:

Österman, P. Svenska Jätteträd och deras mytologiska historia. 2011

Skogskunskap. <https://www.skogskunskap.se/>

Foto: Håkan Jernehov

Natursnokarna 7

–föreningens barn- och familjeverksamhet

Häng med och upplev naturen tillsammans med natursnokarna! Vi gör utflykter och lär oss om naturen genom att leka, upptäcka och undersöka.

Barn mellan 3 och 10 år är välkomna att delta tillsammans med en vuxen. Du hittar deras aktiviteter på Facebook: Natursnokarna Lerum.

Varför vegomat?

Våra matvanor påverkar klimatet

En minskad köttkonsumtion gör stor skillnad för djuren i livsmedelsindustrin, för miljön och klimatet och är bra för vår hälsa. Idag äter en person i Sverige i genomsnitt 17 landlevande djur per år. Utöver det tillkommer en stor mängd fiskar och andra vattenlevande djur.

Kött kräver stora resurser och är sammantaget det livsmedel som har störst klimatpåverkan och står för ungefär tre fjärdedelar av de totala utsläppen från maten vi äter i Sverige. Nötkött är det köttslag som påverkar mest. Det beror på att kor är idisslare och släpper ut metan som är en kraftig växthusgas. När foder odlas släpps växthusgaser ut från marken och förbränning av fossila bränslen i traktorer och transportfordon släpper ut koldioxid. Utsläpp av växthusgaser sker också vid lagring och spridning av gödsel.

I Sverige äter vi idag mer kött än vad som rekommenderas av hälsoskäl och mer än vad planeten tål. Ekologiskt kött har ungefär lika stor påverkan som oekologiskt och det beror på att alla källor till växthusgaser inom det ekologiska lantbruket inte går att ändra på, exempelvis kornas matsmältning. Vår köttkonsumtion leder till minskad biologisk mångfald och ökade utsläpp av växthusgaser så våra matval påverkar inte bara hälsan utan också vår planet. En förändring är dock på gång och sedan 2016 har köttkonsumtionen i Sverige minskat. Vegetariska proteinkällor är ett mer effektivt sätt att föda mänskligheten på eftersom mycket mindre markyta behövs. Det bevarar också den biologiska mångfalden i områden där värdefulla marker ofta skövlas för att odla soja som går till djurfoder.

Bra alternativ

Sojabönan, liksom andra bönor, har generellt väldigt låg klimatpåverkan. Samtidigt har sojabönan blivit ökänd för att orsaka stora problem i främst Sydamerika där artrika savanner och skogar skövlas för att ge plats åt odlingsmark för sojabönor. Men det är inte en ökad sojakonsumtion bland vegetarianer och veganer som drivit på denna utveckling utan köttkonsumtionen i världen där djuren behöver foder så det är alltså inte sojabönan i sig som är problemet. Vi kan odla både sojaböna och ärtor i Sverige, som är bra alternativ till kött.

Pasta är oftast gjort på vete som liksom de flesta andra spannmål är klimatsmarta grödor som inte kräver mycket mark att odla. Ekologisk pasta är odlad utan kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel. Svensk pasta kan dessutom ha lite lägre klimatpåverkan än importerad pasta.

Linser och andra baljväxter har väldigt låg klimatpåverkan. Baljväxterna kan ta upp luftens kväve och därför behöver de mindre gödsel än många andra grödor.

Precis som andra rotfrukter har potatis låg klimatpåverkan men tyvärr besprutas den en hel del även i Sverige trots att lagstiftningen kring bekämpningsmedel är striktare här än i andra länder så välj EKO!

Baljväxter, spannmål, grova grönsaker som kål och rotfrukter är mycket bra val för planeten! De är också enkla att lagra vilket gör att det inte blir så mycket svinn. De är även fiberrika.

Framtid

Köttsubstitut i någon form är här för att stanna eftersom planeten inte klarar att vi fortsätter att äta kött i den omfattning som vi gör i dag. Forskare menar att det snart börjar utvecklas proteinprodukter som inte har för avsikt att vara kopior av köttprodukter. Ett förändrat klimat gör att till exempel knott och mygg ökar i antal vilket gynnar smittspridningen av virus som leder till katastrofala följder när djur som lever tätt tillsammans på en liten yta smittas.

Varför vego?

Det finns många anledningar till att äta mat från växt- och svampriket. Insikten om att djur är kännande individer som bland annat upplever rädsla och smärta precis som vi människor och att vi känner empati för våra sällskapsdjur gör att vi funderar över vad vi vill eller inte vill äta. Att odla grödor, ge de till djuren och sedan äta djuret är ett mycket ineffektivt sätt att ta tillvara på jordens resurser. Istället vill vi bidra till ett lägre klimatavtryck och mindre resursförbrukning och en ökad biologisk mångfald. Att äta vegomat ger stora hälsovinster där exempelvis hjärt-kärlsjukdomar, diabetes och cancer kan förebyggas.

Men varför äta korv när man är vegan? Jo, i sociala sammanhang underlättar det att kunna äta det som de andra äter. En del upplever att det blir lättare att gå över till vego när möjligheten att äta det man är van vid finns kvar fast på ett lite annat vis. Sedan är det ju så att korv egentligen bara är eller beskriver en form...

Foto: Håkan Jernehov

Foto: Håkan Jernehov

Tänk på att...

När du väljer att äta mat från växt- och svampriket minskar du i genomsnitt matens klimatpåverkan med mer än hälften.

Att äta vegetariskt och ekologiskt är ett klimatsmart val som minskar miljöpåverkan. När du väljer färska grönsaker är det bra att välja ekologiskt, närodlat och efter säsong.

Inom ekologisk odling används inte konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel som kräver mycket fossil energi att tillverka och bidrar till utsläpp av växthusgasen lustgas. Ekologiskt gynnar biologisk mångfald.

Forskning visar att ekoodling ökar mängden förmultnade växtdelar i jorden vilket bland annat gör jorden bördigare, binder kol och leder till ökad biologisk mångfald.

Ingrid Grange

Källor:

Svenska naturskyddsföreningen, Klimat, energi och transporter. 2025

Djurens rätt, Djurens rätt: Monterar ned djurfabrikerna. 2025

Jordbruksverket, Jordbruket och klimatet. 2024

Avsändare:

Naturskyddsföreningen
Lerum

c/o Håkan Jernehov Blåbärsåsvägen 72
448 35 Floda

Följ oss på vår facebookgrupp Lerums Naturskyddsförening

Där kommer alla aktiviteter upp som är med i detta programblad och är lätt att följa. Gilla vår sida så kommer du automatiskt att få nyheter i ditt flöde.

Följ oss på vår hemsida!

<http://lerum.naturskyddsforeningen.se>

Vill du bli medlem? [naturskyddsforeningen.se/bli medlem](http://naturskyddsforeningen.se/bli%20medlem)

Vill du engagera dig i Lerums Naturskyddsförening?

Vill du leda en vandring och visa oss ditt smultronställe?

Är du nyfiken på vad ett styrelseuppdrag innebär?

Vill du påverka i livsstilsfrågor och anordna en prylbytdag?

Ung och intresserad av att starta upp Fältbiologerna i Lerum?

Vi har utbildningar och kunskap att ta del av.

Hör av dig! Vi behöver bli fler!